
II Synod Plenarny Kościoła w Polsce : Maryja w tajemnicy Chrystusa i Kościoła

---

Salvatoris Mater 1/2, 440-459

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

II Synod Plenarny Kościoła w Polsce

Maryja

w tajemnicy Chrystusa i Kościoła

W TAJEMNICY CHRYSYTA — *W misterium Wcielenia — W misterium Odkupienia*

MARYJA W TAJEMNICY KOŚCIOŁA — *Macierzyństwo wobec Kościoła — Maryja wzorem dla wierzących*

MARYJNA DROGA KOŚCIOŁA W POLSCE — *Pod znakiem zawierzenia — W szkole Nauczycielki pobożności — W szkole Służebnicy Pańskiej — Pod znakiem Matki i Królowej*

KU TRZECIEMU TYSIĄCLECIU — DROGI MARYJNEGO ZAWIERZENIA — *Wielbić Pana z Maryją — Służyć jak Maryja — Trwać z Maryją*

1. *Przyzwyczaili się Polacy* w licznych momentach swoich dziejów, wymagających powiedzenia trudnego *tak*, powtarzać słowa Maryi: *Niech się stanie według słowa twego* (Łk 1, 38) i Jej Syna: *Bądź wola Twoja* (por. Mt 6, 10). Na płynące spod codziennego krzyża wezwanie do wytrwałej wierności: *Oto syn Twój..., Oto Matka Twoja...* (J 19, 25–27), przyzwyczaili się odpowiadać apelem: *Jestem przy Tobie, pamiętam, czuwam...* Gdy należy przypomnieć o zobowiązaniach wiary, z Jasnej Góry padają na głębi sumień słowa pasterzy: *Zróbcie wszystko, cokolwiek wam powie* (J 2, 5).

Przyzwyczailiśmy się — wiążąc nasze tęsknoty z Jej, Maryi, zawierzeniem — pielgrzymować do licznych w naszym kraju miejsc uświęconych Jej obecnością, szeptać różaniec i zawierzać Jej siebie, swoje rodziny i Ojczyznę.

Od Niej uczymy się *nazaretańskiego* sensu i piękna życia codziennego, w Niej i przez Nią odnajdujemy wartość kobiecości w wierze. I pragniemy być Kościołem wsłuchanym, jak Ona, w głos Boga, służącym jak Ona i jak Ona wiernym pod Krzyżem.

2. Sobór Watykański II w sposób szczególny oddał związek Matki Chrystusa z Kościołem, poświęcając Jej rozdział wieńczący „Konstytucję Dogmatyczną o Kościele”. Tekst ten często nazywa się *Wielką Kartą współczesnej mariologii*. W Katechizmie Kościoła Katolickiego, podobnie jak w soborowej Konstytucji, wykład nauki o Matce Bożej został włączony w wyjaśnienie tajemnicy Chrystusa i Kościoła¹. Myśl Soboru znalazła swoją kontynuację w nauczaniu papieży końca Drugiego Tysiąclecia. Paweł VI 21 listopada 1964 roku ogłosił Maryję Matką Kościoła. W encyklice „Mense maio” z 1965 roku i w adhortacjach apostolskich „Signum magnum” z 1967 roku i „Marialis cultus” z 1974 roku, papież ten przypomniał źródła i podał formy autentycznej pobożności maryjnej.

¹ KKK, 487–511 oraz 963–975.

Jan Paweł II, czyniąc zawołaniem swojej posługi słowa *Totus Tuus*, wyjęte z aktu oddania św. Ludwika Marii Grignon de Montfort, od początku zawierzył Maryi złożoną w jego dłonie misję Następcy św. Piotra. Na trasie papieskich pielgrzymek uprzywilejowane miejsce zajmują sanktuaria Maryjne od Guadelupe do Ostrej Bramy. Jasnogórskie sanktuarium Czarnej Madonny stało się niezmiennym punktem papieskiego pielgrzymowania do Ojczyzny. W każdym dokumencie Jana Pawła II można znaleźć odniesienie do Matki Bożej i powierzenie Jej omawianych spraw. Ojciec Święty poświęcił miejscu Błogosławionej Dziewicy w życiu pielgrzymującego Kościoła encyklikę „Redemptoris Mater” z 1987 roku i cykl katechez śródomowych z lat 1995–1997.

Jest więc rzeczą naturalną, że — włączając się w ten wielki nurt zawierzenia i dziecięcej ufności wobec Matki Najświętszej — Synod Plenarny Kościoła w Polsce, w swoim ostatnim dokumencie podejmuje naukę o miejscu Maryi w Tajemnicy Chrystusa i Kościoła, a zarazem zawiera Królowej Narodu dzieło nowej ewangelizacji i porządkowania domu ojczyzno-kościelnego.

1. W tajemnicy Chrystusa

W misterium Wcielenia

3. „Maryja — stwierdza Jan Paweł II w encyklice „Redemptoris Mater” — nie przestaje być «Gwiazdą Przewodnią» dla wszystkich, którzy jeszcze pielgrzymują przez wiarę. Jeżeli wznoszą oni ku Niej oczy na różnych miejscach ziemskiego bytowania, to dlatego, że zrodziła Syna, którego Bóg ustanowił «pierworodnym między wielu braćmi» (por. Rz 8, 29) — a także dlatego, że w zrodzeniu i wychowywaniu tychże braci i sióstr Maryja współdziela swą macierzyńską miłością². Nie ulega wątpliwości, że tajemnica Bożego macierzyństwa Maryi jest kluczem do zrozumienia pozostałych tajemnic maryjnych i odczytania właściwego ich znaczenia. Maryja w całym swoim życiu jest ukierunkowana ku Chrystusowi, na Niego zawsze wskazuje i do Niego prowadzi. „Maryja jest «Matką Bożą», ponieważ jest Matką wiecznego Syna Bożego, który stał się człowiekiem i który sam jest Bogiem”³. Istota Jej posłannictwa, jej przywileje i łaski mają swe odniesienie do Chrystusa i jedynie w Nim odnajdują swój właściwy sens.

Udział Matki Chrystusa w dziele Jej Syna — Odkupiciela, wiąże Ją również głęboko z Kościołem. Jej wiara, miłość, doskonałe zjednoczenie z Chrystusem, dziewictwo a zarazem macierzyństwo są dla niego niedoścignionym wzorem⁴.

---

² Jan Paweł II, enc. *Redemptoris Mater*, 6.

³ KKK, 509.

⁴ Por. Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele*, 63.

4. „Wyrażenie użyte w definicji dogmatu o Wniebowzięciu: «Niepokalana Matka Boga, Maryja zawsze dziewica» sugeruje ścisły związek między dziewictwem a macierzyństwem Maryi. Te dwa przywileje są w cudowny sposób zjednoczone w zrodzeniu Jezusa, prawdziwego Boga i prawdziwego człowieka. Tak więc dziewictwo Maryi jest ściśle związane z Jej Bożym macierzyństwem i doskonałą świętością⁵. Maryja zostaje wprowadzona w tajemnicę Chrystusa przez zwiastowanie anielskie, które jako objawienie tajemnicy Wcielenia jest jednocześnie objawieniem Bożego Macierzyństwa i świętości Maryi. „Maryja wybrała życie dziewicze, gdyż pragnęła oddać całe swoje serce Bogu⁶. W opowiadaniach ewangelicznych uznaje się „dziewicze poczęcie za dzieło Boże, przekraczające wszelkie rozumienie i wszelkie ludzkie możliwości: «Z Ducha Świętego jest to, co się w niej poczęło» — mówi anioł do Józefa o Maryi, jego Małżonce (Mt 1, 20). Kościół widzi w tym wypełnienie Bożej obietnicy danej przez proroka Izajasza: «Oto Dziewica pocnie i porodzi Syna» (Iz 7, 14; Mt 1, 23)⁷».

W tajemnicy Wcielenia Bóg objawia się jako Ten, który zawsze respektuje ludzką wolność. Czyni to także w tym istotnym momencie dziejów zbawienia: „Było zaś wolą Ojca miłosierdzia, aby Wcielenie poprzedziła zgoda Tej, która przeznaczona została na Matkę⁸». Odpowiedź Maryi — Dziewicy gładzącej głowę Węża, jest tajemnicą posłuszeństwa, która pozostaje niezrozumiana przez moce Zła, albowiem „Książę tego świata nie znał dziewictwa Maryi i Jej rozwiązania, jak również śmierci Pana; te trzy niezwykle tajemnice dokonały się w milczeniu Boga⁹».

5. „Wszystko, co Maryja ma i czym się stała dzięki dobrowolnej zgodzie i współpracy, zawdzięcza swemu Synowi i działaniu Ducha Świętego. Dziewica jest *cała święta*, ponieważ od początku była *świętym przybytkiem* Ducha Świętego. On to uczynił Maryję swoją świątynią i najczystsza Oblubienicą. W tym kontekście wyrażenie *Oblubienica Ducha Świętego* oznacza zjednoczenie mistyczne pomiędzy osobą Maryi i Duchem Świętym, który daje życie. U podstaw macierzyństwa Maryi rozciągającego się na całą ludzkość jest zawsze Duch Święty; wszystko bowiem w porządku łaski zostało wysłużone przez Chrystusa i skuteczne dzięki Duchowi. Jak Maryja w Wieczerniku wśród Apostołów jest błagającą o dar Ducha Świętego, tak podobnie Duch Święty w nas modli się i wstawi za nami¹⁰».

Tak więc Duch Święty, który uczynił Maryję miejscem szczególnej swojej obecności, jawi się jako źródło Jej płodności i w swoim działaniu nie ogranicza się do tajemnicy Chrystusa, lecz ogarnia również Jego Mistyczne Ciało — Kościół. Maryja więc jest nie tylko wzorem — pierwowzorem — dla Kościoła, lecz czymś więcej, gdyż współdziała swą macierzyńską miłością w rodzeniu i wychowywaniu synów i córek Kościoła-Matki.

⁵ Jan Paweł II, *Katecheza*, 10 VII 1996 r.

⁶ *Tamże*.

⁷ KKK, 497.

⁸ Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele*, 56.

⁹ KKK, 498.

¹⁰ Por. Komisja Teologiczno-Histeryczna Wielkiego Jubileuszu Roku 2000, *Pełna jest ziemia Twego Ducha, Panie*, VI. 1-3.

W misterium Odkupienia

6. Maryja była związana z Chrystusem w sposób szczególny i wyjątkowy już od pierwszej chwili swego życia. Kościół wierzy, że od swego poczęcia, mocą szczególnej łaski Wszechmocnego Boga, ze względu na przyszłe zasługi Chrystusa, została zachowana od wszelkiej zmyzy grzechu pierworodnego¹¹. Ten przywilej Niepokalanego Poczęcia oznacza również, że Maryja posiada od początku niezwykłą świętość, której źródłem jest Jej Boży Syn. „Maryja została «ubogacona od pierwszej chwili poczęcia blaskami szczególnej zaiste świętości»; świętość ta pochodzi w całości od Chrystusa; jest Ona «odkupiona w sposób wznioślejszy ze względu na zasługi swego Syna». Bardziej niż wszystkie inne osoby stworzone, Ojciec napełnił Ją «wszelkim błogosławieństwem [...] na wyżynach niebieskich — w Chrystusie» (Ef 1, 3). Wybrał Ją «z miłości przed założeniem świata, aby była święta i nieskalana przed jego obliczem» (por. Ef 1, 4)¹². W tej świętości wytrwała aż do końca. Zło nie znalazło w Niej żadnego miejsca, chociaż było obecne wokół Niej i zmuszało Ją do wyboru.

7. Kościół wierzy, że Maryja w każdej chwili swego życia pozostawała zjednoczona z Trójcą Świętą, przechodząc zwycięsko wszystkie próby i cierpienia. Świętość człowieka mierzy się bliskością i miłością do Jezusa, dlatego świętość Jego Matki jest świętością niepowtarzalną i jedyną. U kresu swego życia Maryja otrzymała szczególny rodzaj chwały w postaci Wniebowzięcia: „Na koniec Niepokalana Dziewica, zachowana od wszelkiej skazy winy pierworodnej, dopełniwszy biegu życia ziemskiego z ciałem i duszą wzięta została do chwały niebieskiej i wywyższona przez Pana jako Królowa wszystkiego, aby bardziej upodobniła się do Syna swego, Pana panującego oraz zwycięzcy grzechu i śmierci¹³. W ten sposób Tajemnica Paschalna Chrystusa doskonale zaowocowała w życiu Jego Matki. Jako pierwsza w pełni uczestniczy Ona w zbawieniu przygotowanym dla wszystkich ludzi. Tym samym Wniebowzięta jest znakiem niezawodnej nadziei i pociechy dla całego pielgrzymującego Ludu Bożego¹⁴.

8. Maryja, milcząco obecna na drogach Słowa Syna i pod Jego Krzyżem, w sposób szczególny uczestniczyła w dziele Odkupienia człowieka. Na Golgocie „najpełniej ze swym Jednorodzonym współcierpiała i z ofiarą Jego złączyła się matczynym duchem, z miłością zgadzając się, aby doznała ofiarniczego wyniszczenia żertwa z Niej narodzona¹⁵. W ten sposób Maryja przez akt czynnej miłości „ofiaruje swego Syna jako «żertwę» na przebłaganie za grzechy całej ludzkości, [...] zaś «stanie» Dziewicy pod krzyżem odnosi się do Jej niewzruszonej pewności oraz wyjątkowego męstwa w przyjęciu cierpień¹⁶. Kościół „podkreśla jednak wyraźnie różnicę pomiędzy Maryją a Synem w dziele zbawienia, wskazując na

¹¹ Por. *Breviarium fidei*, VI, 89.

¹² KKK, 492.

¹³ Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele*, 59.

¹⁴ Por. *tamże*, 68.

¹⁵ *Tamże*, 58.

¹⁶ Jan Paweł II, *Katecheza*, 2 IV 1997 r.

podporządkowanie Dziewicy, jako Współpracownicy, jedynemu Odkupicielowi”¹⁷.

2. Maryja w tajemnicy Kościoła

Macierzyństwo wobec Kościoła

9. Wiąż Maryi z Kościołem jest wieloraka. Doznaje Ona „czci jako najznakomitszy i całkiem szczególny członek Kościoła i jako typiczne jego wyrażenie oraz najznakomitszy wzorzec wiary i miłości; Kościół katolicki, pouczony przez Ducha Świętego, darzy Ją synowskim uczuciem, czci jako Matkę najmiłszą”¹⁸. Maryja jest więc obecna w tajemnicy Kościoła przede wszystkim jako jego Matka. Jej obecność jako wzoru wiary, nadziei i miłości łączy się ściśle z macierzyńskim współdziałaniem w ciągłym rodzeniu i wychowywaniu synów i córek Kościoła¹⁹. Jest to najgłębsza więź, jaka zespala Kościół z Maryją.

Funkcja Maryi jako Matki Kościoła wyraża się we wstawiennictwie, poprzez które Maryja zjednuje nam dary wiecznego zbawienia, oraz w opiece nad „braćmi swojego Syna”, jeszcze pielgrzymującymi i narażonymi na niebezpieczeństwa. Macierzyństwo Maryi w Kościele ma charakter duchowy, tzn., jest macierzyństwem w porządku łaski, a jego celem jest odnowienie nadprzyrodzonego życia ludzi oraz ściślejsze zjednoczenie wiernych w Chrystusie.

10. Sobór Watykański II wskazuje na szczególne powiązanie Maryi Dziewicy z Kościołem: „Boża Rodzicielka jest [...] pierwowzorem Kościoła w porządku wiary, miłości i doskonałego zjednoczenia z Chrystusem. W tajemnicy bowiem Kościoła, który sam także słusznie nazywany jest matką i dziewicą, Błogosławiona Dziewica Maryja przodowała najdoskonalej i osobliwie, stając się wzorem dziewicy i zarazem matki”²⁰. Kościół, zabiegając o chwałę swego Odkupiciela, chce być coraz bardziej „podobny do swego Pierwowzoru, postępując ustawicznie w wierze, nadziei i miłości oraz szukając we wszystkim woli Bożej i będąc jej posłusznym. Stąd też w swojej działalności apostolskiej Kościół słusznie ogląda się na Tę, co zrodziła Chrystusa, który począł się z Ducha Świętego i narodził się z Dziewicy, aby przez Kościół także w sercach wiernych rodził się i wzrastał. Ta zaś Dziewica w życiu swoim stała się przykładem owego macierzyńskiego uczucia, które ożywiać winno wszystkich współpracujących dla dobra ludzi w apostolskim posłannictwie Kościoła”²¹.

11. W Matce Jezusa urzeczywistnia się od początku misterium Kościoła. W Niej ukazuje się przede wszystkim nowa postawa człowieka wobec

¹⁷ Jan Paweł II, *Katecheza*, 9 IV 1997 r.

¹⁸ Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele*, 53.

¹⁹ Por. Jan Paweł II, enc. *Redemptoris Mater*, 44.

²⁰ Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele*, 63.

²¹ Por. *tamże*.

Boga Stwórcy i Zbawcy, postawa dziecka wobec Ojca: „U podwalin tego, czym jest Kościół od początku — tego, czym wciąż ma się stawać z pokolenia na pokolenie pośród wszystkich narodów ziemi — znajduje się Ta, która uwierzyła, że spełnią się słowa powiedziane Jej od Pana (por. Łk 1, 45)”²².

12. Kościół „staje się matką, gdy przyjmując słowo Boże z wiarą przez przepowiadanie i chrzest rodzi do nowego i nieśmiertelnego życia synów z Ducha Świętego poczętych i z Boga zrodzonych [...]”. Jak Maryja na służbie tajemnicy Wcielenia, tak Kościół pozostaje na służbie tajemnicy usynowienia przez łaskę. Jednocześnie zaś Kościół — na wzór Maryi, pozostaje też dziewicą wierną swemu Oblubieńcowi. I on także jest dziewicą, która nieskazitelnie i w czystości dochowuje wiary danej Oblubieńcowi²³. To właśnie Ona jako pierwsza z Ludu Bożego Nowego Przymierza zawsze mu towarzyszy w Jego drodze przez czasy i kontynenty.

13. Kościół naucza, „że «cały [...] wpływ zbawienny Błogosławionej Dziewicy na ludzi wywodzi się [...] z upodobania Bożego i wypływa z nadmiaru zasług Chrystusowych, na Jego pośrednictwie się opiera, od tego pośrednictwa całkowicie jest zależny i z niego czerpie całą swoją moc; nie przeszkadza zaś w żaden sposób bezpośredniej łączności wiernych z Chrystusem, przeciwnie, umacnia ją». Pośrednictwo Maryi jest także pośrednictwem przez uczestnictwo [...] w tym jedynym źródle, którym jest pośrednictwo samego Chrystusa”²⁴. Maryjne „wychodzenie naprzeciw potrzebom człowieka oznacza równocześnie wprowadzenie go w zasięg mesjańskiej misji oraz zbawczej mocy Chrystusa. Jest to więc pośrednictwo. Maryja staje pomiędzy swym Synem a ludźmi w sytuacji ich braków, niedostatków i cierpień. Staje «pomiędzy», czyli pośredniczy, nie jak obca, lecz ze stanowiska Matki, świadoma, że jako Matka może, lub nawet więcej, ma prawo powiedzieć Synowi o potrzebach ludzi. Jej pośrednictwo ma więc charakter wstawienniczy”²⁵.

14. Łaska macierzyństwa Bożego wprowadziła Maryję w „wymiar boski i ludzki” tajemnicy Odkupienia, czyli uwielbienie Boga i uświęcenie ludzi²⁶. Przez całkowite złączenie z wolą Chrystusa w bezwzględnym posłuszeństwie Ojcu, którego szczytem była Golgota²⁷, stała się służebnicą tajemnicy Odkupienia. Lud Boży przeżywa tę prawdę w perspektywie historiozbawczej i chrystocentrycznej²⁸. Maryja, „przyjmując całym sercem Twoją [Boże] zbawczą wolę, jako pokorna służebnica poświęciła się dziełu swojego Syna. To, co Ewa straciła przez niewierność, Maryja odzyskała przez wiarę i stała się dla pielgrzymującego ludu znakiem pociechy i niezawodnej nadziei”²⁹.

²² *Tamże*, 27.

²³ *Tamże*, 43.

²⁴ Jan Paweł II, enc. *Redemptoris Mater*, 38.

²⁵ *Tamże*, 21.

²⁶ *Tamże*, 22.

²⁷ Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele*, 58.

²⁸ Paweł VI, adhort. *Marialis cultus*, 1.

²⁹ Mszał Rzymski dla diecezji polskich, 4 *Prefacja o Najświętszej Maryi Pannie*, nr 58.

15. Liturgia, aktualizując zbawcze działanie Chrystusa i związane z tym uwielbienie Boga, jednocześnie urzeczywistnia dzieło, w którym uczestniczyła Najświętsza Maryja Panna w czasie swego ziemskiego życia. I tak w liturgii Adwentu Kościół przedstawia „Córę Syjonu” (So 3, 14; Za 9, 9) jako dziewczyną Matkę Emmanuela (Iz 7, 14), oczekującą Syna i będącą wzorem gotowości na radosne przyjęcie nadchodzącego Zbawiciela³⁰. W okresie Narodzenia Pańskiego Kościół rozważa Jej Boże Macierzyństwo i Jej święte życie w Nazarecie, a w liturgii Objawienia Pańskiego podziwia Maryję jako pierwszą Misjonarkę, przynoszącą światu Jezusa Chrystusa — Światłość Odwieczną. Liturgia Wielkiego Postu przedstawia Maryję zasłuchaną w słowo Jezusa i współcierpiącą na Golgocie, gdzie spełniają się słowa prorocstwa Symeona. „Królowo Nieba wesel się, alleluja ! Bo Ten, któregoś nosiła, alleluja! Zmartwychpowstał jak powiedział, alleluja! Błagaj za nami Boga, alleluja!” — śpiewa Kościół w Okresie Paschalnym, zapraszając wiernych, aby włączyli się w radość Maryi, Matki Zmartwychwstałego Pana. W okresie zwykłym roku liturgicznego święta maryjne ukazują Jej aktualną obecność przy Chrystusie jako Królowej o Niepokalanym Sercu, Wniebowziętej, Pani Różańcowej i Matki Miłosierdzia.

Maryja wzorem dla Kościoła

16. Liturgia przedstawia Maryję jako Tę, która pierwsza przebyła drogę pielgrzymującą Kościoła prowadzącą do pełnego zjednoczenia z Bogiem we wspólnocie świętych. Dlatego może Ona być i rzeczywiście jest przewodniczką na drodze wiary, miłości i doskonałego posłuszeństwa.

17. Jan Paweł II przypomina, że „Maryja była i pozostaje nade wszystko Tą błogosławioną, która uwierzyła: uwierzyła pierwsza”³¹. Maryja jest pierwszą pośród tych, «którzy słuchają Słowa Bożego i wypełniają je». „Niewątpliwie jest Ona godna błogosławieństwa dlatego, że stała się dla swego Syna Matką wedle ciała, ale również i nade wszystko dlatego, że słowu temu uwierzyła, że była Bogu posłuszna, ponieważ je «zachowywała», «rozważała w sercu» (por. Łk 1, 38. 45; 2, 19. 51) i całym swoim życiem wypełniała [...]. Przez wiarę słuchała w dalszym ciągu i rozważała to słowo, w którym stawało się coraz przejrzystsze, w sposób «przekraczający wszelką wiedzę» (por. Ef 3, 19), samoobjawienie się Boga żywego. Maryja Matka stawała się w ten sposób pierwszą «uczennicą» swego Syna, pierwszą, do której On zdawał się mówić «pójdź za Mną»³².

18. Maryja jest wzorem pełnienia woli Bożej. Wypowiedziawszy swoje *fiat*, „całkowicie poświęciła samą siebie jako Służebnicę Pańską osobie i dziełu swego Syna”³³. Jej służba Chrystusowi i Jego dziełu rozpoczęła się już w tajemnicach Wcielenia i Narodzenia. Maryja jest więc posłuszna woli Bożej w owej chwili, gdy przy zwiastowaniu usłyszała, że ma stać

³⁰ Paweł VI, adhort. *Marialis cultus*, 4.

³¹ Jan Paweł II, enc. *Redemptoris Mater*, 26.

³² *Tamże*, 20.

³³ Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele*, 56.

się Matką Mesjasza — Króla. Okazuje również niezachwiane posłuszeństwo wiary, kiedy czterdziestego dnia po narodzeniu Jezusa usłyszała pro roctwo Symeona: „Oto Ten przeznaczony jest na upadek i na powstanie wielu w Izraelu, i na znak, któremu sprzeciwiac się będą. A Twoją duszę miecz przeniknie, aby na jaw wyszły zamysły serc wielu” (Łk 2, 34–35). Słowa Symeona były zapowiedzią dla Maryi, że swoje posłannictwo będzie musiała przeżywać w cierpieniu u boku cierpiącego Zbawiciela.

19. Szczególnie heroiczny wymiar miało posłuszeństwo wiary, które Maryja okazała wobec „niezbadanych wyroków” Boga, stojąca wiernie u stóp krzyża. Posłuszeństwo i wiara Maryi trwającej do końca pod Krzyżem stały się przeciwwagą nieposłuszeństwa i niewiary, zawartych w grzechu pierwszych ludzi³⁴.

20. Matka Boża, w świetle Katechizmu Kościoła Katolickiego, jawi się jako wzór człowieka głębokiej wiary. „Być posłusznym w wierze, oznacza poddać się w sposób wolny usłyszananemu słowu, ponieważ jego prawda została zagwarantowana przez Boga, który jest samą Prawdą. [...] Dziewica Maryja jest jej [tej prawdy] najdoskonalszym urzeczywistnieniem”³⁵ — osobą, której życie wyjątkowo łączy się z Bogiem w postawie wiary i posłuszeństwa.

21. W Maryi, za sprawą Boga, „ukazała się osobowość kobieca, która znacznie przekracza zwykłą sytuację kobiety, opisaną w stworzeniu Ewy. [...] Maryja jest «błogosławiona między niewiastami»; jednak każda niewiasta w jakiś sposób uczestniczy w Jej niezwykłej godności, jaką wyznacza jej plan Boży. [...] Patrząc na Matkę Pana, kobiety mogą lepiej zrozumieć swoją godność oraz wielkość swojej misji. Również mężczyźni, patrząc na Dziewicę Maryję, mogą zdobyć pełniejsze spojrzenie i bardziej wyważoną wizję tożsamości własnej, rodziny i społeczeństwa”³⁶.

22. Chrześcijanie, z ufnością wznosząc oczy ku Maryi zarówno w chwilach radosnego zwiastowania, jak i bolesnych doświadczeń krzyża, powinni troszczyć się o podobne posłuszeństwo wiary, wyrażone nade wszystko w wierności Bogu przez wypełnianie Bożych przykazań, „które będąc wyrazem podstawowych powinności człowieka względem Boga i względem bliźniego, objawiają w swojej istotnej treści poważne zobowiązania. Są one ze swojej natury niezmiennie i obowiązują zawsze i wszędzie. Nikt nie może się od nich dyspensować. Dziesięć przykazań wyrzył Bóg w sercu człowieka”³⁷. Maryja swoim życiem i przykładem zachęca do wierności Bogu i Jego świętej woli.

23. Maryja uczy pomocy bliźnim. Bezpośrednio po Zwiastowaniu „wybrała się i poszła z pośpiechem w góry do pewnego miasta w pokoleniu Judy” (Łk 1, 39). Ta, która spotkała się z Trzykroć Świętym, idzie, aby służyć ludziom w podeszłym wieku i nie narodzonemu dziecku, gdyż właśnie oni — ludzie starzy i nie narodzone dzieci, zawsze potrzebują najwięcej troski. Spotkanie z Bogiem domaga się dopełnienia w spotkaniu

³⁴ Por. Jan Paweł II, enc. *Redemptoris Mater*, 19.

³⁵ KKK, 144.

³⁶ Jan Paweł II, *Katecheza*, 29 XI 1995 r.

³⁷ KKK, 2072.

z człowiekiem. Kto na Boże powołanie odpowiada *fiat*, ten powinien iść z pośpiechem tam, gdzie trzeba służyć człowiekowi. W służbie człowiekowi sprawdza się i weryfikuje autentyczność spotkania z Bogiem. Sam Chrystus szedł taką drogą, służąc ubogim, grzesznikom i celnikom. Maryja jako pierwsza zrealizowała w pełni ten ewangeliczny ideał swego Syna. W ten sposób stała się *wzorem chrześcijańskiej służby społecznej* we wszystkich dziedzinach życia. Głębia jej czynnej miłości zachęca do naśladowania w czynieniu dobra na rzecz bliźnich i wskazuje równocześnie właściwą drogę do świętości.

3. Maryjna droga Kościoła w Polsce

Pod znakiem zawierzenia

24. Uczniowie, oczekując na Zesłanie Ducha Świętego, „trwali jednomyślnie na modlitwie wraz z niewiastami i z Maryją, Matką Jezusa oraz Jego braćmi” (Dz 1, 14). Kościół w Polsce także trwa na modlitwie z Maryją, która przybyła tu razem z Ewangelią Chrystusową, przyniesioną przez misjonarzy. Obecność Matki i Królowej, Ikony Chrystusa i Nauczycielki pobożności, zapisała się głęboko w sercach Polaków, w dziejach Narodu i jego kulturze.

25. Jedną z istotnych form pobożności, praktykowaną szczególnie uroczyście w naszym życiu religijnym i narodowym, były śluby i akty oddania Maryi, Matce i Królowej. Lud Boży, wobec zagrożeń wiary i bytu narodowego, potwierdzał swoje przymierze z Bogiem, określał swoje zobowiązania i jak Maryja całkowicie oddawał się swemu Panu i Stwórcy. Także po II wojnie światowej zawierzenie losu Polaków pośrednictwu Maryi było ważnym elementem programów duszpasterskich. Wspomnieć tu należy oddanie Polski Niepokalanemu Sercu Maryi, którego dokonali 8 września 1946 r. kardynał — prymas August Hlond i kardynał Adam Sapieha, odnowienie Ślubów Narodu przygotowane przez internowanego Prymasa Tysiąclecia oraz pamiętny milenijny Akt oddania w macierzyńską niewolę Bogarodzicy za wolność Kościoła w Polsce i na świecie z 3 maja 1966 roku. Metropolita krakowski, arcybiskup Karol Wojtyła, komentując milenijny akt oddania, pisał: „Nabożeństwo do Matki Bożej stanowi niewątpliwie wielki kapitał religijny w duszach polskich [...]. Prawdziwe nabożeństwo do Maryi musi się przejawiać jako umiłowanie Kościoła, rzetelna odpowiedzialność za Kościół. Angażując się w dzieło Chrystusa Pana, poczuwając się do odpowiedzialności za Kościół, musimy co krok zawieść bez reszty Najświętszej Wspomożycielce”³⁸.

26. Jan Paweł II, stawiając w 1979 roku pierwsze kroki na ojczystej ziemi jako Namiestnik Chrystusowy, modlił się na Jasnej Górze:

³⁸ Komentarz teologiczno-duszpasterski Metropolity krakowskiego, arcybiskupa Karola Wojtyły, do aktu dokonanego na Jasnej Górze 3 maja 1966 roku, w: *Matka Odkupiciela — Matką Kościoła. Dokumenty*. Warszawa 1990, s. 44.

„*Wielka Boga Człowieka Matko, Najświętsza Dziewico i Pani Jasnogórska* [...] Zawierzam Ci, o Matko Kościoła, wszystkie sprawy tego Kościoła, całą jego misję i całą jego służbę w perspektywie kończącego się drugiego tysiąclecia dziejów chrześcijaństwa na ziemi.

Oblubienico Ducha Świętego i Stolico Mądrości! Twojemu pośrednictwu powierzamy wspaniałą wizję i program odnowy Kościoła w naszej epoce, która wyraziła się w nauce Soboru Watykańskiego II. Spraw, abyśmy tę wizję i ten program w całej autentycznej prawdzie — tak, jak za naszą nieudolną posługą dał nam ją poznać Duch Święty — w tejże samej prawdzie, prostocie i mocy czynili przedmiotem naszego postępowania, posługiwania, nauczania, pasterzowania, apostołatu. Zeby cały Kościół odradzał się w tym nowym źródle poznania swej własnej istoty i misji, nie czerpiąc z żadnych obcych ani zatrutych «cystern» (por. *Jr* 8, 14).

O Matko Kościoła! Spraw, ażeby Kościół [...] cieszył się wolnością i pokojem w spełnianiu swojej zbawczej misji! Niech staje się w tym celu dojrzały nową dojrzałością wiary i wewnętrznej jedności. Pomóż nam przezwyciężyć opory, trudności i słabości! Pomóż nam ujrzeć na nowo całą prostotę i godność chrześcijańskiego powołania! Spraw, aby nie brakowało robotników w winnicy Pańskiej. Uświęcaj rodziny. Czuwaj nad duszą młodzieży i sercem dzieci. Pomóż w przezwyciężeniu wielkich zagrożeń moralnych, które w różnych narodach godzą w podstawowe środowiska życia i miłości. Daj nam odradzać się wciąż całym pięknem świadectwa dawnego Krzyżowi i Zmartwychwstaniu Twojego Syna³⁹.

W trakcie V Pielgrzymki do Ojczyzny Jan Paweł II powierzył Pani Jasnogórskiej cały świat w perspektywie zbliżającego się trzeciego tysiąclecia:

„*Matko Kościoła, Dziewico Wspomożycielko*, w pokorze wiary Piotra przynoszę Ci cały Kościół, wszystkie kontynenty, kraje i narody, które uwierzyły w Chrystusa i rozpoznały w Nim swój znak przewodni w wędrówce przez dzieje. Przynoszę Ci, Matko, całą ludzkość, również tych, którzy jeszcze szukają drogi do Chrystusa. Bądź im przewodniczką i pomóż im otworzyć się na przychodzącego Boga. Matko wiary Kościoła, tak jak w Wieczerniku jerozolimskim trwałaś na modlitwie z uczniami Chrystusa, tak dzisiaj bądź z nami w wieczerniku Kościoła przy końcu drugiego Tysiąclecia i upraszaj nam łaskę otwarcia się na dar Ducha Bożego [...]. Dziś przychodzę do Ciebie, o Matko, aby zachęcić moich braci i siostry do wytrwania przy Chrystusie i Jego Kościele, aby zachęcić ich do mądrego zagospodarowania odzyskanej wolności w duchu tego, co najpiękniejsze w naszej chrześcijańskiej tradycji. [...]”⁴⁰.

W szkole Nauczycielki pobożności

27. Ważną rolę w kształtowaniu pobożności Polaków odgrywają liturgiczne święta maryjne. Wśród nich są cztery uroczystości, poprzez które wysławia się udział Maryi w zbawczych dziełach Bożych: Niepokalane

³⁹ Jan Paweł II, *Modlitwa w Sanktuarium Jasnogórskim*, 4 VI 1979 r.

⁴⁰ Jan Paweł II, *Modlitwa w Sanktuarium Jasnogórskim*, 4 VI 1997 r.

Poczęcie (8 XII), Świętej Bożej Rodzicielki (1 I), Zwiastowanie Pańskie (25 III) i Wniebowzięcie Najświętszej Maryi Panny (15 VIII).

28. Kościół katolicki w Polsce obchodzi dwie własne uroczystości maryjne: Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski (3 V) i Najświętszej Maryi Panny Częstochowskiej (26 VIII). Usytuowanie w cyklu roku liturgicznego chroni je przed spłyceciem, powierzchowną pobożnością i sentymentalizmem, kształtując zdrową pobożność maryjną. Zarazem uczestnicy liturgii uczą się prawdziwego i żywego patriotyzmu, wolnego od tendencji nacjonalistycznych, a także lepszego zrozumienia dziejów Narodu i obecności Maryi w tysiącletniej kulturze polskiej.

29. Z wieloma innymi świętami zrównane są uroczystości odpustowe, tytuły sanktuariów i święta lokalne o charakterze diecezjalnym, regionalnym czy parafialnym. Związane są one z licznymi sanktuariami maryjnymi, rozsianymi po ziemi polskiej, na przykład Matki Bożej Kalwaryjskiej, Licheńskiej, Kodeńskiej, Gietrzwałdzkiej, Skępskiej, Ludźmierskiej, Gidelskiej, Piekarskiej.

30. Jednym z najstarszych nabożeństw, które od XVI wieku miało duży wpływ na polską pobożność Maryjną były Godzinki o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny. Nabożeństwo, ułożone na wzór dawnego brewiarza, śpiewane kiedyś powszechnie na dworach i w chatach, także dzisiaj może stanowić wyraz więzi pokoleń obecnych z chrześcijańską tradycją narodu. Sławimy w nim wielkość Boga, który tak wspaniale wyniósł człowieka i zapraszamy Go do naszego życia, które chcemy przeżywać jak Maryja. Trynitarne aklamacje, język biblijny, bogactwo i piękno dawnej polszczyzny, to dodatkowe walory Godzinek.

31. Modlitwa *Anioł Pański* przywołuje na pamięć Tajemnicę Wcielenia i wzywa do uczestnictwa w dialogu wiary, do włączenia się w „tak” Maryi. Przypomina, że Wcielenie Syna Bożego dotyczy osobiście każdego człowieka, że w Chrystusie dokonuje się nasze uświęcenie i zbawienie⁴¹. *Anioł Pański* stał się modlitwą codzienną, rodzajem *brewiarza ludowego*, uświęcającego cały dzień. Modlitwa ta, mocno zakorzeniona w kulturze polskiej, w krajobrazie i w duchowości, jest ponadto dla Kościoła w Polsce szczególnym wyrazem duchowej łączności z Ojcem Świętym Janem Pawłem II.

32. Miesiące maryjne, czyli maj ze śpiewem litanii loretańskiej, z ukwieconymi kapliczkami i obrazami, a także październik z modlitwą różańcową, od XVI wieku kształtują polską pobożność ludową.

33. Koronacje obrazów i figur Matki Bożej, starannie przygotowane i głęboko przeżyte, są sposobnością odrodzenia religijnego mieszkańców danego regionu czy miejscowości. Stary włoski zwyczaj uczczenia Maryi po misjach ludowych przez nałożenie korony z kwiatów, ujęty w normy prawa, stał się w Polsce popularny — w ostatnich latach dokonano wielu koronacji obrazów i figur Maryi. Akty te świadczą o żywej wierze i pobożności ludu. Wymagane do koronacji pozwolenie papieskie podnosi rangę danego sanktuarium, poświadczając zarówno długotrwałość kultu, jak i jego intensywność.

⁴¹ Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele*, 56.

34. Istnieją w Polsce jeszcze inne, bardzo zróżnicowane, formy oddawania czci Bogu poprzez sławienie Maryi: procesje, pieśni maryjne, szkaplerz, ryngrafy, medaliki, kapliczki, roraty, nabożeństwo pierwszych sobót miesiąca, nabożeństwo fatimskie i apel jasnogórski. Zazwyczaj są one przejawem zdrowej pobożności i przybliżają wiernych do Misterium Chrystusa.

35. W polskiej pobożności maryjnej poczesne miejsce zajmuje modlitwa różańcowa. Różaniec posiada głębokie korzenie biblijne. Można nawet powiedzieć, że jest streszczeniem Ewangelii⁴² i przypomina najistotniejsze momenty zbawienia. „Powtarzamy w niej wielokrotnie te słowa, które Maryja usłyszała z ust Archaniola i z ust swej krewnej, Elżbiety. Do tych słów dołącza się cały Kościół. [...] Na kanwie słów Pozdrowienia Anielskiego przesuwają się przed oczyma naszej duszy główne momenty z życia Jezusa Chrystusa. Układają się one w całokształt tajemnic radosnych, bolesnych i chwalebnych. Jakbyśmy obcowali z Panem Jezusem poprzez — można by powiedzieć — serce Jego Matki”⁴³. Jest to zarazem modlitwa prosta, która przez swą treść i swoisty rytm umożliwi kontemplację wielkich dzieł Bożych⁴⁴. Różaniec odmawiany jest w naszej Ojczyźnie powszechnie i na różne sposoby — prywatnie, ale również wspólnotowo w rodzinach, parafiach, domach zakonnych.

36. Modlitwa różańcowa coraz bardziej upowszechnia się przez praktykę różańca rodzinnego. Wspólne odmawianie w rodzinie przynajmniej jednej tajemnicy jest dobrą szkołą wiary i wychowania chrześcijańskiego.

37. Rozpowszechnioną formą modlitwy różańcowej jest żywy różaniec. Stanowią go 15-osobowe grupy-kółka różańcowe, którym przewodniczy zelator lub zelatorka. Członkowie odmawiają codziennie jedną tajemnicę. Co miesiąc dokonuje się zmiany tajemnic. Poszczególne kółka wiążą z modlitwą różańcową działalność apostołską, charytatywną lub misyjną.

W szkole Służebnicy Pańskiej

38. Jasnogórska Rodzina Różańcowa nawiązuje do bractwa erygowanego jeszcze w 1610 roku. Jest ona wspólnotą modlitewną związaną z cudownym Obrazem Pani Jasnogórskiej. W 1968 roku bractwo przyjęło nazwę *Jasnogórskiej Rodziny Różańcowej pod opieką Aniołów Stróżów*. Wspólnotę zatwierdził Prymas Stefan Wyszyński w 1974 roku. Centralną wartością, która jednoczy członków ruchu, jest modlitwa różańcowa, traktowana jako rozważanie i naśladowanie życia Jezusa i Maryi. Członkowie ruchu odmawiają codziennie przynajmniej jeden dziesiątek różańca w intencjach nawrócenia grzeszników, uświęcenia wszystkich ludzi i odnowy życia religijno-społecznego w naszej Ojczyźnie. Ponadto włączają się w parafialne akcje duszpasterskie.

⁴² Paweł VI, adhort. *Marialis cultus*, 49.

⁴³ Jan Paweł II, *Rozważanie przed modlitwą Anioł Pański*, 29 10 1978 r.

⁴⁴ Paweł VI, adhort. *Marialis cultus*, 42–55.

39. Rycerstwo Niepokalanej powstało w Rzymie z inicjatywy św. Maksymiliana Marii Kolbego. W Polsce dzieło św. Maksymiliana jest kontynuowane przez sanktuarium w Niepokalanowie i wydawanie „Rycerza Niepokalanej”. Cel ruchu stanowi szerzenie czci Niepokalanej i przeciwdziałanie ateizacji.

40. Dzieło Pomocników Maryi, które powołał do życia kard. Stefan Wyszyński, oddaje się w macierzyńską niewolę miłości Maryi za Kościół, aby stawać się w Jej rękach skutecznym narzędziem w budowaniu Królestwa Bożego na ziemi.

41. Wśród ruchów i wspólnot kościelnych w Polsce szczególne miejsce zajmuje powstały z inicjatywy Sługi Bożego ks. Franciszka Blachnickiego Ruch Światło–Życie. Ruch, oddany od początku pod opiekę Maryi, odkrywa w tajemnicy Niepokalanej, Matki Kościoła, tajemnicę Kościoła — Oblubienicy i Matki.

42. Legion Maryi, powstały w Irlandii, szerzy cześć Maryi Niepokalanej, Królowej Legionu, niezawodnej Pogromicielki szatana. Pod Jej przewodnictwem legioniseci niosą pomoc Kościołowi w trosce o chrześcijańskie oblicze świata. Ruch rozwija się w wielu diecezjach Polski jako apostołska i praktyczna pomoc w pracy parafialnej.

43. Sodalicje Mariańskie wyrosły na gruncie duchowości ignacjańskiej. Celem Sodalicji jest możliwie pełna formacja chrześcijańska członków oraz służba Chrystusowi w Kościele. W ostatnich latach dokonano przekształcenia Sodalicji w tzw. wspólnoty życia chrześcijańskiego.

44. Ruch Dzieci Maryi związany jest z objawieniem cudownego medalika siostrze szarytce Katarzynie Labouré w 1830 roku. Przyświeca mu cel wychowawczy: upodobnić się do Maryi i naśladować Ją w życiu. Maryja jest bowiem dla członków ruchu najdoskonalszym wzorem oraz świadkiem wiary, miłości i doskonałego zjednoczenia z Chrystusem. Cel ten realizują dzieci wśród swoich rówieśników przez wprowadzanie w świat świadomej i dojrzałej wiary. W pracy wychowawczej podkreśla się wagę poczucia odpowiedzialności za siebie i innych.

45. W kształtowaniu i szerzeniu pobożności maryjnej w naszym kraju znaczącą rolę odgrywają zakony. To właśnie w klasztorach i poprzez klasztory krzewiono kult Matki Bożej: Wniebowziętej (paulini, benedyktyni), Niepokalanej (franciszkanie, marianie), Różańcowej (dominikanie), Szkaplerznej (karmelici) i Nieustającej Pomocy (redemptoryści). Pobożność maryjną w Polsce szerzą ponadto zgromadzenia sióstr Niepokalanek, Nazaretanek, Loretanek, Służek, Rodziny Marii oraz ruch szensztacki i Fokolari.

46. Duże zasługi w kształtowaniu mariologii polskiej i wytyczaniu dróg pobożności maryjnej ma Katedra Mariologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Dobre owoce przyniosło w działalności tej placówki połączenie wymiaru teologiczno–dogmatycznego mariologii z wrażliwością ekumeniczną oraz badaniami nad pobożnością ludową i duszpasterstwem maryjnym.

Pod znakiem Matki i Królowej

47. Dwukrotnie w Polsce odbywało się nawiedzenie Obrazu Jasnogórskiego. Teologiczne uzasadnienie czerpie ona zarówno z Ewangelii sławiącej Nawiedzenie Maryi (Łk 1, 39n), jak i przekonania, że Maryja w szczególny sposób jest włączona w misję Chrystusa. Była w pewnym sensie rewizytą za pielgrzymkowe spotkania Polaków ze swoją Królową na Jasnej Górze. Ukazała głębię pobożności maryjnej wiernych Kościoła w Polsce. Kiedy władze komunistyczne zadecydowały o zarekwirowaniu obrazu, Polacy gromadzili się na trasie nawiedzenia wokół symbolicznych ram, wyrażając swą najgłębszą wiarę w duchową obecność Maryi.

Niejako przedłużeniem wielkiej peregrynacji kopii Obrazu Jasnogórskiego stały się nawiedzenia Matki Bożej w ramach parafii. Wokół obrazu Maryi, wędrującego od domu do domu, od mieszkania do mieszkania, gromadzą się na modlitwie całe rodziny i wspólnota sąsiedzka.

Niezwykle owoce duchowe przyniosła peregrynacja figury Matki Bożej Fatimskiej we wszystkich diecezjach polskich w 1996 roku.

48. Pielgrzymki maryjne uświadamiają wierzącym, że są Ludem Bożym zmierzającym do zbawienia⁴⁵, a Maryja poprzedza ich w tej wielkiej pielgrzymce wiary⁴⁶. W latach reżimu komunistycznego, który usiłował ograniczyć działanie Kościoła, pielgrzymki na Jasną Górę stały się niezwykle manifestacją zdolności Polaków do wyrzeczeń w obronie wiary, a także znakiem jej młodości i duchowej świeżości. Ruch ten nie słabnie także po odzyskaniu suwerenności, czego najlepszym dowodem jest systematyczne pielgrzymowanie wszystkich grup wiekowych i zawodowych do tronu Czarnej Madonny.

49. Nadzwyczajnymi miejscami kultu Maryi w Kościele są sanktuaria maryjne, do których pielgrzymują liczni wierni. W naszym kraju jest ponad 400 takich miejsc, w których Bóg ujawnia swoją szczególną obecność poprzez wstawiennictwo Matki Bożej.

50. Szczególne znaczenie ma Sanktuarium narodowe na Jasnej Górze. Jego wielowiekowa historia — historia wsłuchiwania się w słowa Maryi: „Zróbcie wszystko, cokolwiek [Syn mój] wam powie” (J 2, 5), historia nawróceń, historia zawierzeń osobistych i narodowych, to niezwykle fenomen w dziejach Europy i świata. Papież Jan Paweł II zaświadczył o tym już w czasie pierwszej Pielgrzymki do Ojczyzny: „Stawaliśmy na tym miejscu, przykładaliśmy niejako ucho, aby usłyszeć, jak bije serce Kościoła i serce Ojczyzny w Sercu Matki. Jasna Góra jest nie tylko miejscem pielgrzymek Polaków z Polski i całego świata. Jasna Góra jest sanktuarium Narodu. Trzeba przykładać ucho do tego świętego Miejsca, aby czuć, jak bije serce Narodu w sercu Matki. Biję zaś ono, jak wiemy, wszystkimi tonami dziejów, wszystkimi odgłosami życia. Ileż razy biło jękiem polskich cierpień dziejowych! Ale również okrzykami radości i zwycięstwa! Można na różne sposoby pisać dzieje Polski, zwłaszcza ostatnich stuleci, można je interpretować wedle wielorakiego klucza. Jeśli jednakże chcemy dowiedzieć

⁴⁵ Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele*, 1.

⁴⁶ Jan Paweł II, enc. *Redemptoris Mater*, 25–28.

się, jak płyną te dzieje w sercach Polaków, trzeba przyjść tutaj. [...] Tutaj zawsze byliśmy wolni⁴⁷.

4. Ku trzeciemu tysiącleciu — drogi maryjnego zawierzenia

Wielbić Pana z Maryją

51. Jan Paweł II w przemówieniu do biskupów polskich podczas wizyty *Ad limina apostolorum* w roku 1992 powiedział: „Niech ta polska droga maryjna trwa i umacnia się, żebyśmy nigdy tej drogi nie zgubili pod nogami. Żebyśmy zawsze nią szli nie tylko w tym minionym tysiącleciu, ale także w tym, które się zbliża”. Słowa te zobowiązują Kościół w Polsce do wierności polskiej drodze maryjnej, a równocześnie do pogłębiania, korygowania i ubogacania polskiej pobożności maryjnej.

52. Cześć Matki Bożej należy do całości kultu chrześcijańskiego i jest głęboko zakorzeniona w tradycji polskiej. Najświętsza Maryja Panna współtworzy zarówno nowotestamentalny obraz Kościoła, jak też dzieje Ludu Bożego wszystkich epok i narodów. Dlatego Jej kult wymaga odnowy, a nie negacji, wiodącej do powstania swego rodzaju „pastoralnej próżni”. Duszpasterze powinni zachować jak najdalej idący „realizm pastoralny”⁴⁸ w spełnianiu tego zadania. Harmonizując w duchu Soboru kult Maryi z liturgią, należy m.in. dowartościować pobożność ludową i odnawiać ją w świetle znaków czasu. Synod dziękuje duszpasterzom i rodzinom za odnowę w tym właśnie duchu Mszy świętych roratnich z udziałem dzieci czy nabożeństw październikowych.

53. Pobożność maryjna winna być kształtowana w duchu liturgii Kościoła, a więc prowadzić do Ojca przez Syna w Duchu Świętym. Należy tak kształtować liturgię świąt maryjnych, aby przypominała wielkie dzieła Boże spełnione w Maryi oraz przez Maryję, sławiła za nie Boga i łączyła z Chrystusem.

54. Łączenie tradycyjnych nabożeństw maryjnych z Mszą świętą, na przykład przez śpiew Litanii Loretańskiej w czasie Komunii świętej, jest sprzeczne z zaleceniami soborowymi i nauczaniem papieskim⁴⁹. „Niekiedy dochodzi do tego, że w samo sprawowanie Ofiary Eucharystycznej zostają włączone pewne elementy zapożyczone z nowenn lub innych nabożeństw. Stąd rodzi się niebezpieczeństwo, że Pamiątka Pana nie będzie już stanowić szczytowego momentu spotkania wspólnoty chrześcijańskiej, lecz będzie jakby pewną okazją do odprawienia nabożeństwa należącego do pobożności ludowej”⁵⁰. Synod wzywa proboszczów, którzy z urzędu są odpowiedzialni za

⁴⁷ Jan Paweł II, *Modlitwa w Sanktuarium Jasnogórskim*, 4 VI 1979 r.

⁴⁸ Paweł VI, adhort. *Evangelii nuntiandi*, 48.

⁴⁹ Por. Paweł VI, adhort. *Marialis cultus*, 60.

⁵⁰ *Tamże*.

liturgię w parafiach, aby podjęli roztropne działania duszpasterskie, które pozwolą odróżnić i ukazać prawdziwą naturę czynności liturgicznych, a jednocześnie rozwijając pobożne praktyki Ludu Bożego tak, aby uczynić z nich wartościową pomoc dla duchowego rozwoju wspólnoty.

55. „Z niezmiennego źródła tradycji, która przecież jest żywa dzięki nieustannej obecności Ducha Świętego i dzięki ustawicznemu słuchaniu Bożych słów, Kościół dzisiejszy czerpie zasady i motywy oraz bodźce do pielęgnowania kultu, jaki oddaje Najświętszej Dziewicy”⁵¹. Głoszący kazania maryjne, w trosce o integralny przekaz tajemnicy zbawienia, powinni czerpać przede wszystkim z bogatego skarbcza Tradycji, uwzględniając przy tym właściwą hierarchię prawd wiary. W żadnym wypadku nie należy przeciwstawiać dobroci Matki Bożej sprawiedliwości i surowości Chrystusa czy Boga Ojca. Teologię pośrednictwa do Chrystusa należy dopełniać i harmonizować z *teologią pośrednictwa w Chrystusie* oraz *pośrednictwa w Duchu Świętym*, zgodnie z nauką Kościoła.

56. Synod zleca wszystkim odpowiedzialnym za śpiew i liturgię parafialną troskę o dobór pieśni odpowiadający sprawowanym obrzędom. W czasie Mszy świętej, podczas procesji eucharystycznych, adoracji Najświętszego Sakramentu i komunii świętej należy śpiewać pieśni eucharystyczne, inne odpowiednio dobrane pieśni o Chrystusie, a także pieśni, w których sławimy Boga i składamy mu dziękczynienie za Jego wspaniałość i miłość okazaną zwłaszcza w Jezusie Chrystusie. Pieśni ku czci Matki Bożej mogą być włączone w nabożeństwa eucharystyczne o tyle, o ile ich zastosowania domagają się odpowiednie teksty liturgiczne (antyfony, modlitwy własne Mszy świętej, czytania liturgii Słowa)⁵².

57. Modlitwy i pieśni maryjne wymagają gruntownego przeglądu, gdyż niektóre strofy zawierają sformułowania niejasne lub graniczące z błędami teologicznymi. Trzeba więc maryjne teksty modlitewne poddać pod ocenę teologów.

58. Należy podtrzymać te formy nabożeństw, które okazały się w ciągu wieków bardzo przydatne w kształtowaniu autentycznej pobożności maryjnej. Dotyczy to zwłaszcza Godzinek i Nieszporów o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny, które powinny znaleźć swoje miejsce w Służbie Bożej w każdej parafii, zwłaszcza w okresie Adwentu i w święta maryjne.

Synod zaleca pielęgnowanie modlitwy różańcowej poprzez dopełnianie jej treścią rozważań ewangelicznych, uczenie głębi medytacyjnej i ukazywanie wymiaru społecznego.

59. Wszystkie nabożeństwa maryjne winny mieć charakter formacyjny, a nie tylko pobożnościowy.

⁵¹ *Tamże*, 14.

⁵² Por. OWMR, 26, 50, 56, 324.

Służyć jak Maryja

60. Maryja, wypowiadając swoje „tak”, zgodziła się, aby w Jej dziewicy łonie począł się Ten, który jest Życiem. Akceptując dar Bożego macierzyństwa, Maryja przypomina nam, że życie ludzkie jest święte od poczęcia do naturalnej śmierci. Wpatrzeni w swoją Matkę chrześcijanie winni coraz bardziej cenić i chronić dar życia. Niech obok działających ruchów, mających na celu obronę dzieci nie narodzonych, powstają w diecezjach domy dla samotnych matek, które pomimo ciężkiej sytuacji pozostały otwarte na dar życia.

61. Spoglądając na ubogą Służebnicę Pańską, udającą się służyć swojej krewnej Elżbiecie, dostrzegamy wokół nas osoby wymagające opieki i pomocy. Wiele z nich jest w podeszłym wieku, inne żyją w skrajnym ubóstwie. Osoby te oczekują na naszą posługę. Dlatego też zachęcamy do organizowania parafialnych i międzyparafialnych zespołów charytatywnych, które na wzór Maryi mogłyby służyć wszystkim potrzebującym.

62. Obrazy z wizerunkami Matki Bożej, które znajdują się w naszych mieszkaniach, przypominają o tym, że rodzina jest Kościołem domowym. Niech zatem ów Kościół gromadzi się na wspólną modlitwę. Niech stanie się jeszcze bardziej przestrzenią nowej ewangelizacji. Niech modlitwa zanoszona wraz z Maryją wyjedna rodzinom wzrost miłości, umocni wierność, napełni Chrystusowym pokojem.

63. Kontemplacja Maryi pozwala podziwiać Jej świętość, Jej piękno, Jej czystość. Ona ukazuje prawdziwe i trwałe wartości, które uszlachetniają człowieka, ubogacają i wywyższają jego człowieczeństwo. Dlatego też wobec wielorakich nurtów rozpowszechniającej się pornografii i panseksualizmu, czystość Maryi niech stanie się wartością szczególnie drogą sercom młodych Polek i Polaków.

64. Jak podkreślał wielokrotnie papież Jan Paweł II, odzyskana wolność staje się dla Polaków darem i zadaniem. Chodzi o to, aby czynić dobry użytek z tego daru. Pamiętając, iż poprzez krzyż ku wolności wyswobodził nas Chrystus, należy więc w taki sposób w niej trwać, aby nie poddać się na nowo w niewolę niewoli (*Ga 5, 1*). Matka Kościoła niech nas uczy odpowiedzialnego korzystania z daru wolności. Maryja, całkowicie poddana Bogu i zupełnie zwrócona ku Niemu, u boku swego Syna, jest najdoskonalszą ikoną wolności i wyzwolenia ludzkości i wszechświata.

65. W tradycyjnej pobożności wzywaniu pomocy i wstawiennictwa Maryi zdecydowanie dominuje nad naśladowaniem Służebnicy Pańskiej. Dlatego Synod zachęca duszpasterzy i wiernych do ponownego rozeznania stanu naszej pobożności maryjnej w duchu przesłania Prymasa Tysiąclecia: „Musimy być więcej maryjni, głębiej maryjni, dojrzałej maryjni. Nie wolno pomniejszać naszego kultu maryjnego, należy go tylko poprawić, pogłębić i ożywić to znaczy wprowadzić w życie”⁵³.

66. Należy podkreślać wzór Maryi jako pierwszej chrześcijanki. Katecheci powinni zachęcać wiernych do naśladowania Jej cnót, przede wszyst-

⁵³ Stefan Kardynał Wyszyński, *Gody w Kanie*, Paryż 1962, s. 80.

kim wiary, nadziei, miłości i posłuszeństwa woli Bożej oraz postawy cichej służby bliźniemu na co dzień.

67. Maryja dla każdej kobiety jest przypomnieniem, że „od początku [...] została stworzona i usytuowana wraz z mężczyzną w porządku miłości. [...] Została ona wpisana od początku w odwieczną walkę ze złem i ze Złym. Jest to walka o człowieka, o jego prawdziwe dobro, o jego zbawienie”⁵⁴. Kobiety — żony, matki, wdowy, konsekrowane i świeckie słuźebnice Boga i człowieka, winny w Maryi odnajdywać siłę i wzór w budowaniu nowej kultury życia i wzór promowania godności kobiety, czerpiąc od Niej świadomość zawierzenia i wrażliwość na człowieka i na to co istotowo ludzkie. Bóg przecież „zawierzył człowieka kobiecie”⁵⁵ i oczekuje od kobiety odpowiedzi godnej jej powołaniu.

68. Pobożność maryjna winna znajdować odbicie w stylu prostego życia duchownych i świeckich katolików. Maryjność uczy kontemplacji Słowa Bożego, życzliwości i dobroci na co dzień, mężnego i cierpliwego dźwignia krzyża własnego i innych sióstr i braci oraz wspólnoty z pasterzami — następcami Apostołów.

Trwać z Maryją

69. „Pielgrzymka zawsze była ważnym wydarzeniem w życiu chrześcijan, przybierając w kolejnych epokach różne formy kulturowe. Jest symbolem indywidualnej wędrówki człowieka wierzącego śladami Odkupiciela: jest praktyką czynnej ascezy i pokuty za ludzkie słabości, wyraża nieustanną czujność człowieka wobec własnej ułomności i przygotowuje go wewnętrznie do przemiany serca”⁵⁶. Odpowiedzialnych w Kościołach diecezjalnych za pielgrzymki maryjne zachęca się do traktowania tego dzieła z troską i odpowiedzialnością za szczególny czas *rekolekcji w drodze* i duchowego wzrastania.

70. Kustosze sanktuariów powinni zadbać o staranne przygotowanie programu działalności ewangelizacyjnej i duszpasterskiej. Ze względu na przebywających do miejsc świętych pielgrzymów i ich duszpasterzy, szczególną troską należy otoczyć liturgię tam sprawowaną. Należy zadbać o systematyczne sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania w atmosferze pokoju, skupienia i medytacji. Sanktuaria winny być miejscami, w których pielgrzymi uczą się i doświadczają miłości braterskiej, gdzie prowadzi się dzieło powołań, a także uczy się historii i kultury narodowej. Do ich szczególnych zadań — w myśl wskazań Synodu, zawartych w dokumencie „Kościół wobec rzeczywistości politycznej” — należy leczenie naszej pamięci historycznej i prowadzenie dzieła pojednania narodowego.

⁵⁴ Jan Paweł II, list ap. *Mulieris dignitatem*, 30.

⁵⁵ *Tamże*.

⁵⁶ Jan Paweł II, bulla *Incarnationis mysterium*, 7.

71. „Ekonomia chrześcijańska, jako nowe i ostateczne przymierze, nigdy nie ustanie i nie należy się spodziewać żadnego nowego objawienia publicznego przed chwalebny ukazaniem się Pana naszego Jezusa Chrystusa. [...] W historii zdarzały się tak zwane objawienia prywatne; niektóre z nich zostały uznane przez autorytet Kościoła. Nie należą one jednak do depozytu wiary. [...] Zmysł wiary wiernych, kierowany przez Urząd Nauczycielski Kościoła, umie rozróżniać i przyjmować to, co w tych objawieniach stanowi autentyczne wezwanie skierowane do Kościoła. Wiara chrześcijańska nie może przyjąć «objawień» zmierzających do przekroczenia czy poprawienia Objawienia, którego Chrystus jest wypełnieniem»⁵⁷. Duszpasterze winni zatem wykazać się roztropnością w każdym przypadku zwiększonego zainteresowania wiernych nadzwyczajnymi wydarzeniami, zwłaszcza w organizowaniu „pielgrzymek” do miejsc tak zwanych objawień, nie uznanych autorytetem Kościoła. Wiernych, często powodowanych wyłącznie pragnieniem sensacji, nie należy pozbawiać opieki duszpasterskiej. Kapłani nie powinni jednak swoim autorytetem urzędowych przedstawicieli Kościoła potwierdzać „nadprzyrodzoneści” widzeń.

72. W liturgii i nauczaniu należy zwrócić uwagę na rolę właściwie rozumianej pobożności maryjnej w dialogu ekumenicznym. Uprzywilejowanym czasem odkrywania wzajemnego bogactwa jest Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan. Synod, ufając wstawienictwu Matki Kościoła, w duchu odpowiedzialności za jedność uczniów Chrystusa, zachęca wszystkich wiernych, duchownych i świeckich, do włączenia się w dialog między Kościołami, aby jak najszybciej spełniło się wołanie Jezusa, któremu towarzyszy gorące pragnienie serca Maryi: „Aby wszyscy stanowili jedno”.

73. Wszystkie ruchy maryjne powinny zmierzać zarówno do pogłębienia życia duchowego swoich członków, jak i do odnowy zaangażowania apostołowskiego na rzecz Kościoła i społeczności lokalnej.

Drugi Synod Plenarny Kościoła w Polsce, świadomy wspomagającej i macierzyńskiej obecności Bogarodzicy wśród Ludu Bożego, oddaje całe dzieło swojej modlitewnej refleksji, wysiłek wszystkich swoich Zespołów i Komisji, a zwłaszcza czekający nas wielki trud nowej ewangelizacji w duchu nauki, zaleceń i zarządzeń synodalnych, w opiekę Niebieskiej Matki i Królowej. Czyni to słowami zawierzenia, które Jan Paweł II wypowiedział u stóp Jasnogórskiej Pani:

Matko Boga i nasza, dziękujemy Ci, żeś jest Gwiazdą przewodnią w budowaniu lepszej przyszłości dla świata, żeś jest patronką w budowaniu ogólnoludzkiej cywilizacji miłości. Matko, pokornie Cię prosimy, abyś otaczała swą macierzyńską opieką dni i lata dzielące nas jeszcze od roku dwutysięcznego.

Królowo Polski, wspominając z wdzięcznością Twą macierzyńską opiekę, zawierzamy Ci naszą Ojczyznę, dokonujące się w niej przemiany społeczne, ekonomiczne i polityczne. Niech pragnienie dobra wspólnego przewycięża egoizm i podziały. Niech wszyscy sprawujący posługę władzy, widząc w Tobie pokorną Służebnicę Pana, uczą się służyć i rozpozna-

⁵⁷ KKK, 66–67.

wać potrzeby rodaków, jak Ty to uczyniłaś w Kanie Galilejskiej, tak, aby Polska mogła stać się królestwem miłości, prawdy, sprawiedliwości i pokoju. Aby wielbione w niej było Imię Twego Syna. Amen⁵⁸.

---

⁵⁸ Por. Jan Paweł II, *Modlitwa w Sanktuarium Jasnogórskim*, 4 VI 1997 r.